

Trong cuộc sống xã hội, mỗi cá nhân đều được ông Trời chia cho một phần. Phần đó gồm công việc là chức vụ, thế đứng, vai trò và số nghiệp phẩm kết quả của quá trình sinh sống, hành động đóng góp của cá nhân. *Truyện Kiều* vì thế thế nói đến *thân phận*. Khi bàn đến chức năng của một người trong công việc thì đó là chức phận, khi bàn về danh tiếng thì đó là danh phận, khi bàn về nghĩa vụ thì đó là bổn phận, còn khi nhấn mạnh khía cạnh tác động của các yếu tố bất ngờ, ngẫu nhiên thì đó là số phận.

Trong xã hội chủ nghĩa văn hóa của truyền thống Đông, vị trí và vai trò của mỗi người – chức phận, danh phận, bổn phận – thế đứng được quy định như chốt chặn qua hệ thống luân lý đạo đức. Mỗi người đều có phận riêng, mỗi tập thể đều có phận riêng: phận hàng nhân, phận đàn bà; do thành phận gia đình, nghề nghiệp, tôn giáo quy định. Do đó con người Á châu đều có tâm lý an phận thủ thường. Do đó trong khi con người Âu châu đã tìm giải thoát khỏi các khế ước tài toàn trị công sản thì con người Á châu vẫn còn cúi đầu trước các thế lực mafia đen, mà chúng ta đã có một Thiên An môn, một Thiên An Môn không những chặn xe tăng nghiệp nát mà còn là một Thiên An Môn bề bề hàng hải, sông biển xuôi, sông cam chầu, sông an phận của dân chúng Trung Hoa chôn vùi một chế độ.

Bổn phận đã không được người dân Trung Hoa nhận thức. Và như thế chung qui cũng chỉ vì họ không thấy được thân và phận trong công việc nhân loại. (Đúng như nhiên lý không phải là...) Bổn phận đi đôi với lòng tri. Lòng tri là tình cảm nội tâm thúc đẩy con người làm những việc phải làm, đáng làm. Các quy định như đạo đức của lòng tri làm khi làm nhân danh một chính nghĩa cao cả, một đạo lý công bằng mà kích thích con người hành sự không theo lối thường: cô Kiều bán mình, Jeanne d'Arc lên giàn hỏa.

Ý thức được thế đứng của mình trong xã hội là để tìm kiếm hoàn thành bổn phận, tự nhiên hoàn thành theo chi phối hàng tích cực, xây dựng. Đời thân có số phận của nó mà chúng ta khi đến thân, con người làm khi không chỉ để được thế đứng thường. Nhưng có đời thân thì cuộc sống mới có ý nghĩa. Vì thế các vai chính trong những tác phẩm của Malraux, của Camus qua đời thân mà thoát ly được tình trạng phi lý của nhân sinh. Đời thân cũng tạo cơ hội cho con người vượt lên khỏi mình, giúp con người tránh khỏi chủ nghĩa cá nhân vô kỷ. Đời thân khi con người tìm kiếm được thế đứng đó hoàn toàn thế đứng của những người hay đôi đời cao cả hơn thế thân. Đời thân mang lại bình an cho lòng tâm và đưa đến niềm vui của hy sinh.

Trong xã hội hiện đại, mỗi người có những quan hệ xã hội rất đa dạng, mỗi cá nhân là thành viên thuộc nhiều công việc khác nhau, cho nên công việc và vai trò xã hội tùy hoàn cảnh mà thay đổi. Với lợi ích thân xã hội cũng thế đứng bổn phận cho nên thân phận của mỗi người làm khi được không được quy định rõ ràng. Nhưng lúc con người có vẻ bề thế, không chỉ phải được thân phận của mình, giống như Thúy Kiều: *Bắt thân mình bắt phận mình ra sao?* Những chính trong những truyện hàng phẩm đó con người mới phát hiện được quy định của phận, mới nhìn được được khả năng quy định trong thế vận và thế do vận hành trách.

*

Sau tháng T 1975, gi i chuyên viên mi n Nam đ t ng t b đ t tr c m t tinh th khó x . Đã đ c bi t v ch đ c ng s n t tr c, h tìm m i cách đào thoát khi mi n Nam s p m t nh ng ch m t thi u s đ t đ c m c đích này. Đa s k t l i ch p nh n thân ph n m i trong xã h i m i. H hy v ng ti p t c th c hành chuyên môn nghi p v c a mình. Ngo i tr các chuyên gia thu c lĩnh v c khoa h c nhân văn, khoa h c xã h i là g p khó khăn, do ý th c h th ng tr m i hoàn toàn đ i l p v i ý th c h t ng chi ph i đ ng l i đào t o h . Nh ng gi i chuyên viên khoa h c đ ng d ng, khoa h c th c nghi m không lâm vào hoàn c nh này. Do đ c đào t o v ng vàng h n đa s các đ ng nghi p mi n B c ho c t R v , do b ràng bu c b i nghĩa v lu n chuyên môn; h , sau khi ch u chung c ng nghi p tù đầy c i t o, b t bu c ph i c ng tác v i tân ch đ . Và hoàn c nh kh c nghi t b t đ u chi ph i thân ph n h . H không h ch p nh n ch đ m nh danh là xã h i ch nghĩa, đ u r ng vào kho ng nh ng năm 1978, 1979, đã có m t danh sách các trí th c mi n Nam tuyên cáo – ch ng bi t tuyên cáo v i ai – là h đã t do l a ch n ch nghĩa xã h i! H ch a đ c đ c ông Tr n Trung Đ o trên talawas (!) nh ng h bi t quá rõ r ng n u nh ng ng i có h c đ c lòng ph c v ch đ thì ch đ ch ng còn mong gì h n. Nh ng m t khác, h cũng bi t r ng đ ng bào c n h , đúng ra, c n kh năng chuyên môn c a h . Gi i bác sĩ mang rõ nh t tâm tr ng này. Nh ng cháu bé nhi đ ng b s t xu t huy t, nh ng ng i nông dân m c b nh lao ph i, nh ng sinh viên c n đ c gi ng d y t p ngh v.v... t t c đ ang ch đ i h . Nghĩa v lu n ng i y sĩ qu c gia – qua l i th Hippocrate – ràng bu c h v i thân ch , v i b nh nhân. Ch ng nh ng th , h còn mu n t cho các đ ng nghi p mi n B c th y ai “ u vi t” h n ai. Ít nh t “ng i ta” đã ph i th a nh n đ i u này. Ch ng th mà trong m t bu i h c t p qui mô dành cho “trí th c t i ch ” t ch c r p Rex và do đ ng chí Tr ng ban Tuyên hu n Thành y Tr n Tr ng Tân ph trách thuy t trình – trong bu i h c t p này, m i tham d viên đ c “b i đ ng” m t cái bánh bao cao c p do các ti m Tàu Ch L n s n xu t –, đ ng chí đã m đ u b ng cách xác nh n là ng y cũng có m t t t c a ng y, nh ng i th y thu c, ng i y tá c a chính quy n cũ tuy không đ c “giáo đ c theo đ o đ c cách m ng” nh ng v n luôn luôn t ra có tinh th n đ c lòng ph c v b nh nhân. Tinh th n đó ch đ o m t cách t ng quát cung cách x s nghi p v c a ng i bác sĩ ng y.

Nh ng *thân tuy Tào mà lòng thì theo Hán* nên đã có phong trào v t biên v t bi n r m r , b t ch p m i hi m nguy c a gi i chuyên gia khoa h c mi n Nam mà lý do r t đ n gi n: h không mu n vô hình trung góp ph n c ng c ch đ mà h không h xây đ ng nên. Tr c h t, vì h bi t r ng ch đ c ng s n tuy đ c tài toàn tr vào h ng nh t t c chí kim, t Đông sang Tây nh ng l i cũng là m t ch đ s quân cát c , vô chính ph vô ti n khoáng h u. Anh có th đ c tr ng đ ng b i c quan đ ang s đ ng anh nh ng có th t i nay công an ph ng, công an thành s mang AK đ n đ n anh đ i h c t p l i. Hoàn c nh đó đã x y ra cho m t bác sĩ C n Th hay R ch Giá gì đó. Anh tên là Lê Văn T p – tôi không nh ch c l m tên h c a anh – ch bi t là anh sau tôi năm b y khóa. Anh đ ang làm vi c v i “cách m ng” thì b b t đ a ra tòa vì t i hát nh c vàng hay nói năng ph n đ ng gì gì đó. Phiên tòa x đ a ph ng nh ng Sài Gòn đ c l nh c m t s bác sĩ – t t nhiên là ng y – xu ng mi n Tây tham d , trong s đó tôi nh có bác sĩ Văn T n, ng i Qu ng Tr cùng quê tôi, làm vi c b nh vi n Bình Dân. Anh Văn T n sau đó đ c l nh t ng thu t phiên tòa cho anh ch em chúng tôi nghe t s H i Trí th c Yêu n c. Cho nên v tinh th n, chúng tôi s ng trong b u không khí nghi ng , theo dõi th ng

Thân và phôi n

Tác Giả: Bai An Tran

Thứ Năm, 16 Tháng 10 Năm 2008 12:33

xuyên và luôn luôn chu n b vô tù, nh m t nhà th mi n B c:

Nh u khi tôi t nh mình

Ph i phòng lúc b t thình linh b t om

Áo qu n s p s n s m hôm

Đ khi b b t là om đi l n!

Đó là v tình th n. V v t ch t thì sau đây là c nh đi lãnh quà do thân nhân ngo i qu c g i v d i con m t cú v c a nhân viên thu quan, b u đi n:

Ép ng c v nh tai đ i g i tên

M hôi th m áo, c v n lên

T i phiên còn ph i ng i ch chán!

Khi lãnh ra r i, ch a ch c yên!

Thi nhân mi n B c ch dùng m t d u than, thi hào tài t mi n Nam dùng d u than đ n hai l n. V thi hào này đã t ng gi m t “vai trò c a ng i trí th c đ u đàn r t đáng k”, theo nh i nh n đ nh c a nh v Nguy n Tr ng Văn và Nguy n T ng Minh trong bài vi t nhan đ “Trí th c không-c ng s n”, c p nh t ngày 14.11.2007 và đ ng trên báo m ng Di n Đ n Forum, m c Biên kh o (<http://www.diendan.org/phe-binh-nghien-cuu/tri-thuc-khong-congsan/>). Thi hào không cố bút hi u, ch mang tên h t thu khai sinh là Ph m Bi u Tâm, ng i tr c ti p đ ng ra nh n Tr ng Y khoa Qu c gia do ng i Pháp trao l i, ng i m y ch c năm làm Khoa tr ng Tr ng Đ i h c Y khoa Sài Gòn, ng i đ c y gi i phe qu c gia chúng tôi xem là ngôi sao B c đ u c a ngành y.

Bi t thân mình, bi t ph n mình, nh ng th c s chúng tôi không bi t vì sao chúng tôi i ph i s ng cu c đ i nh th . Đ ng nhiên không thi u gì i gi i thích bi n h .

*

Nguy n T ng Minh v n là con ông chú ru t c a bà xã tôi. Bài vi t v a vi n d n tuy mang danh tính hai ng i h Nguy n nh ng đ c đi đ c l i, ch ng h th y gi ng T ng Minh đâu, ch th y ch t Tr ng Văn. Trong gia đình, T ng Minh đ c “phân lo i” là thân c ng thay vì không-c ng nh bài vi t c a hai ông h Nguy n. Và tr n c đ i gia đình bên v tôi ch có m t mình T ng Minh là “ti n b ” mà thôi.

Ông Nguy n Tr ng Văn (*tlđđ*) cho r ng “các Giáo s Lý Chánh Trung, Nguy n Văn Trung, Ph m Hoàng H , Lê Văn Th i, Ph m Bi u Tâm... tr thành nh ng t m g ng sáng trong h c

t p, gi ng d y cũng nh trong cách đ i nhân x th th i 'th c dân ki u m i' đáng cho nh ng th h sinh viên noi theo." Th i gian ông Văn đ c p là tr c 1975. Cách "đ i nhân x th " c a th y Ph m Bi u Tâm th i M -Ng y nh th nào, thi t t ng ông Văn nên dành cho chúng tôi, các môn sinh đ c Th y tr c ti p truy n ngh , mô t thì có l h p lý và chính xác h n. Nh ng đ u đó cũng ch ng có gì đáng k kẻo. K đ i h n là làm g ng cho sinh viên noi theo đ i th i "th c dân ki u m i" xong, trong s năm v giáo s đ c ông Văn đ n c , có ba v đã... ra n c ngoài sau giai đ n "th c dân ki u m i": Nguy n Văn Trung Canada, Ph m Hoàng H và Ph m Bi u Tâm Hoa K .

Th y Tâm sau 1975 tr nên thân thi t v i ng i vi t bài này. Đi u này d hi u vì th y trò đ u đ ng lo t tr thành *hàng th n láo*. H n n a, th y còn c p sách đ h c ti ng Nga t i H i Trí th c Yêu n c cùng v i tôi và anh b n Võ Thành Ph ng khu ch nh hình B nh vi n Bình dân. L p h c ch có năm trò, bên c nh ba th y trò chúng tôi còn có hai v có l đáp ng tiêu chu n "trí th c không-c ng s n": anh b n Chu Ph m Ng c S n và ch Bùi Th L ng, c hai đ u thu c Tr ng Đ i h c Khoa h c Sài Gòn. Anh Chu Ph m Ng c S n là "thành ph n ti n b " gi ng Nguy n T ng Minh, còn ch Bùi Th L ng thì nghe nói là con gái li t sĩ. Chúng tôi bi t th y Tâm đi h c ch ng qua đ cho vui, anh Võ Thành Ph ng hy v ng đ c g i sang tu nghi p Liên Xô – đ đó ch có Liên Xô là nh t – còn tôi thì c th y Tâm l n anh Ph ng đ u không hi u tôi h c Nga ng đ làm gì. Không có gì gi u gi m nhau nên tôi nói th c là tôi h c ti ng Nga đ tung h a mù vì tôi đã l p th t c xin xu t ngo i chính th c n p cho công an mà c quan ch qu n không h bi t gì ráo tr i, nên tôi đi h c Nga ng đ mà m t "phe ta". V i l i, bi t đâu m t khi ra n c ngoài l i ch ng c n thêm m t ngo i ng . Th y Tâm đ c c tham gia m t phái đoàn đi tham quan Liên Xô. V n c, Th y ph i lên tivi. Th y gãi đ u gãi tai t ng thu t r ng sang thiên đ ng c ng s n, Th y m i đ c m c kích c nh b nh nhân m đau có bác sĩ đ n t n nhà chăm sóc. Chúng tôi thông c m v i v th y nhân h u kh kính, su t đ i không thèm đ m x a đ n chính tr ! Nh ng tuy coi khinh chính tr mà t p th nhân viên gi ng hu n Tr ng Đ i h c Y khoa Sài Gòn – ch k nh ng v đã đ c phong h c hàm Giáo s vào th i đ i m 1975 – đ u đã di t n, di c , v t biên, đoàn t . M t v giáo s duy nh t còn l i cho đ n m n ph n: Giáo s Ngô Gia Hy. Ng i ta đ n đ i v giáo s này có h hàng v i lãnh t c ng s n Ngô Gia T . Riêng khóa tôi – không k nh ng ng i t tr n – thì trong s chín m i b y bác sĩ t t nghi p, hi n có ít nh t b y m i b n đ ng nghi p đ ng sinh s ng n n c ngoài và t i đa hai m i ba ng i còn l i Vi t Nam.

Thu c đ i ngü chuyên viên y t do mi n Nam ào t o có m t vài ng i không mu n ho c không dám ra đi. Anh b n đ ng khóa Lê H u Thu n M Tho b o tôi *'Mieux souffrir que mourir'* (Thà đau kh còn h n ch t chóc.) B n Thu n không có c may đi đ ng chính th c. B n gi ng tôi, chúng tôi đ u là trí th c m t N, N th ba. Công th c th n s u qu kh c này do chính ông Nguy n Tr ng Văn đ a ra. Ông Văn cho r ng trí th c l i không đi là trí th c ba N (Ngu, Nghèo và Nhát). Không đi đ c ho c ch a đi đ c, chúng tôi ch bi t làm tròn b n ph n đ i v i thân ch , đ i v i b nh nhân, đ i v i h c trò, đ i v i sinh viên. Tuy t nhiên không m t ng i nào lên ti ng đ cao ch đ ho c đ n l i lãnh t . Anh b n Nguy n Công T cùng khóa v i tôi còn tr thành chuyên viên Đông y đ c c sang gi ng d y v y h c c truy n t i n c b n Algérie. Năm 2000, trong khuôn kh Đ i h i Qu c t Y Nha Đ c c sĩ K 3 t ch c Paris t i khách s n Sophitel, khóa chúng tôi g p nhau t i t gia m t n đ ng nghi p ngo i ô kinh đô ánh sáng. Chúng tôi nh c đ n b n Nguy n Công T mà cùng nhau c i mu n b b ng vì ai cũng bi t b n khi đi h c cũng nh khi ra tr ng đầu có rãnh Đông y!

Thân và phò n

Tác Giả: Bai An Tran

Thứ Năm, 16 Tháng 10 Năm 2008 12:33

Bên cò nh nhò ng bác sĩ tòm chò p nhò n sò ng trong chò đò mòi, mọt sò bác sĩ khác trò thành tân tòng: Trò ng Thìn, Đò Hò ng Ngò c, Trò n Đông A, Trò n Thành Trai, Nguyò n thò Ngò c Phò ng. Chúng tôi có dò p gò p nhau ò nò c ngoài vò n vui vò nhò ngày nào, không có gì cò n hòa hò p hòa giòi. Tôi còn gòi bò o đò m qua bò u đò n cò *Tò p san Y sĩ c* a nhóm anh chò em bên Canada – có in hình cò vàng ba sò c đò ngay trên trang bìa – vò Sài Gòn biò u bò n Đò Hò ng Ngò c vì tôi vò n thân vò i anh Ngò c, mò c đò u tôi đã tò ng xin anh cho xem thò Đò ng cò a anh, coi hình thù nó ra sao.

Thò t ra giòi y đò c do phe xã hòi chò nghĩa đào tò o cũng có mọt sò ngò ò i chò ng ò a gì chò đò . Bác sĩ Trò n Hò u Nghiò p – chúng tôi thò ng thân ái gòi là anh Chín Nghiò p – kò vò i tôi rò ng Giáo sò Hò Đò c Di, tò ng giò chò c Khoa trò ng Trò ng Đò i hò c Y khoa Hà Nòi, Chò tò ch Tò ng hòi Y hò c Viò t Nam, có hôm nò m vông vò a đò đò a vò a chò vào mọt buò ng chuò i chín treo ò ng ò ng trong căn nhà sò tán ròi bò o: “*Je n’aime que ce régime!*”. Trong tiò ng Pháp, *régime* vò a có nghĩa buò ng chuò i vò a có nghĩa chò đò . Khi bò o tôi chò ò a cái

régime

này – chò buò ng chuò i – thì ngò ò i nghe hiò u ngay là ngò ò i nói không ò a cái

régime

kia, tò c chò đò cò ng sò n. Còn anh bò n Tiò n sĩ Đò c hò c Đò Tò t Lòi thi kò cho tôi nghe ò i truyò n tò ng cò a các bác sĩ đò c sĩ miò n Bò c: “

Lò ng y thì bò m

”, đò a vào ò i Bác đò y “

Lò ng y nhò tò mò u

”. Chò có đò u khác biò t là

Lò ng y

ò i còn có nghĩa là ò ng thàng y nguyên, không tăng!

*

Nhò ng năm thàng kò t ò i vò i chò đò mòi, anh em chúng tôi mọt mọt cò gò ng làm tròn chò c phò n; mọt khác, sò n sàng giò thò đò n, xài mánh khòe, dùng tiò u xò o, mò n khôn vò t đò sinh tò n trong hy vò ng. Tôi ra trò ng năm 1962. Nói chung, nò u tò 1962 đò n 1975 tôi đã sò ng nhò ng năm thàng sung sò ng hò nh phúc thì tò 1978 đò n 1984, tôi đã sò ng nhò ng thàng năm hào hò ng thích thú. Đò i vò i “cách mò ng”, tôi biò t là mình chò nhò cô Kì u, *xét mình công ít tòi nhò u*.

Nhò u khi tôi đã ngò m ngủi nghĩ đò n tiò n nhân cuò i Lê đò u Nguyò n, Tây Sò n. Sĩ phu thuò bò y giòi đã hò n mọt ngò ò i lâm vào cò nh gò p thò i thò thò thò i phò i thò .Tôi đã nghĩ đò n Nguyò n Nò , Nguyò n Hành, Nguyò n Du; đò chò kò mò y ngò ò i hò hàng gò n gòi vò i thi bá. Hò đã xò sò nhò thò nào trò c vò n nò c đò o diên? Tò i sao Nguyò n Du làm quan đò c cò đò n Chánh sò mà khi lâm chung chò bò o có mọt tiò ng “đò c” ròi vò nhò m mọt? Thân và phò n trí thò c chuyên gia Viò t Nam thò i “đò ng đò i” đò ng nhiên còn lao đao khò n khó, tiò n thoái ò ng nan, nghò ch lý khác thò ng, song quan thác tò p hò n thò i Lê-Trò nh-Nguyò n.

Thân và ph

Tác Giả: Bai An Tran

Thứ Năm, 16 Tháng 10 Năm 2008 12:33

Tr n Văn Tích

Westpreußenstr., 06.10.08

Nguồn : www.talawas.de